

HET WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

Ten Geleide

1. De achtste aflevering van de ‘Algemene Woordenschat’

Het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten* (WVD) publiceert de dialectwoordenschat in drie delen : deel I Landbouwwoordenschat, deel II Niet-Agrarische Vakwoordenschat en deel III Algemene Woordenschat. Met ‘Algemene Woordenschat’ wordt die woordenschat bedoeld die niet beperkt is tot bepaalde beroepen, maar die in principe aan de hele taalgemeenschap bekend is. De eerste drie afleveringen van deel III, over de fauna en de flora, behandelen de dialectwoorden voor de inheemse planten en dieren. ‘Karakter’ en ‘Verstand en gevoel’, respectievelijk de vierde en vijfde aflevering van de ‘Algemene Woordenschat’, horen bij de paragraaf ‘De mens als individu’, en behandelen de dialectwoorden voor de mens als denkend en voelend wezen. Ook de zevende aflevering ‘Het menselijk lichaam’ behoort bij die paragraaf en bevat de dialectbenamingen voor alle lichaamsonderdelen. De zesde aflevering ‘School en kinderspelen’ hoort bij paragraaf ‘Het gemeenschapsleven’. De nieuwe en achtste aflevering ‘Eten en Drinken’ is een onderdeel van de paragraaf over ‘Het huiselijk leven’.

De volgende afleveringen van de Algemene Woordenschat verschijnen niet meer op papier. We verwijzen voor de resterende woordenschat van alle paragrafen naar de website e-wvd.be. De WVD-database zal samengevoegd worden met die van het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* (WBD) en die van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* (WLD) en wordt beschikbaar gesteld aan het *Instituut voor de Nederlandse Taal* (INT) in Leiden.

De rubricering van de Algemene Woordenschat

1. De mens als individu
 - 1.1. De mens als lichamelijk wezen (WVD III,7)
 - 1.2. Kleding
 - 1.3. Innerlijke werkelijkheid van de mens (WVD III, 4 en 5)
2. Het huiselijk leven
 - 2.1. De woning
 - 2.2. Levensstadia
 - 2.3. Eten en drinken (WVD III, 8)
3. Het gemeenschapsleven
 - 3.1. Maatschappelijk gedrag en school (WVD III, 6)

- 3.2. Religie, feest, vermaak en kunst
4. De wereld tegenover de mens
 - 4.1. Fauna : Vogels (WVD III,1)
 - 4.2. Fauna : Land- en Waterfauna (WVD III, 2)
 - 4.3. Flora (WVD III,3)
 - 4.4. De stoffelijke en abstracte wereld

Deel III van het WVD is, net zoals de overige delen, onomasiologisch en systematisch georganiseerd. De onomasiologische werkwijze houdt in dat de dialectwoorden per begrip gegroepeerd staan in woordenboekartikels (lemma's), die de Nederlandse benaming van het betreffende begrip of een omschrijving als titel dragen. De behandelde begrippen worden op hun beurt systematisch gerubriceerd, d.w.z. geordend naar hun samenhang in de werkelijkheid van de dialectspreker. Na de lemmatitel volgt doorgaans een korte begripsomschrijving; die wordt echter in een aantal gevallen weggelaten wanneer ze naar het oordeel van de redacteur weinig zinvol is.

2. Opzet en methode van het WVD

Voor de opzet van het WVD, de afbakening in tijd en ruimte, de methode gevolgd bij het verzamelen, het verwerken en het presenteren van het woordmateriaal, verwijzen we naar Devos, M., H. Ryckeboer, J. Taeldeman en W. Pée, *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten, Inleiding*, Gent 1979. Voor Deel III Algemene Woordenschat moet nog een algemene inleiding verschijnen. Daarin zal uitgebreid ingegaan worden op de rubricering van die woordenschat en op een aantal redactionele vernieuwingen, die met de Nijmeegse en Leuvense redacties van het *Woordenboek van de Brabantse dialecten* en het *Woordenboek van de Limburgse dialecten* werden afgesproken. In deel I en II wordt de vroegere werkwijze overigens ongewijzigd voortgezet. Voor een goed begrip van deze aflevering worden een aantal vernieuwingen hierna bondig toegelicht.

3. Structuur en inhoud van het lemma

3.1. Lemmatekst

Zoals gebruikelijk begint elk woordenboekartikel (lemma) met een lemmatitel, die in het Algemeen Nederlands aangeeft op welk begrip de eronder verzamelde dialectwoorden betrekking hebben. Op de titel volgt een inleidende tekst, die verschillende soorten informatie kan bevatten. Ingeval de titel het behandelde begrip onvoldoende duidelijk omschrijft, opent de inleiding met een *begripsomschrijving*. Daarop volgt waar nodig of nuttig een *encyclopedische toelichting*. Verder bevat de inleiding soms een *redactionele toelichting*, die betrekking heeft op

de opsplitsing van het lemma of de kwaliteit van de bronnen. In een aantal gevallen werden lemma's namelijk opgedeeld in sublemma's met eng samenhangende begrippen.

Ten slotte worden in de inleiding dikwijls in een *lexicografische toelichting* inlichtingen verstrekt omtrent de dialectwoorden in het lemma of worden woorden opgenomen voor begrippen die met het lemma in verband staan, maar waarvoor de bronnen te weinig benamingen opleverden om er aparte lemma's van te maken. In een aantal gevallen worden de basisgegevens 'samenvattend' in de database ondergebracht, d.w.z. dat enkel de woordenschat uit een 40-tal gelijkmazig verspreide meetpunten wordt opgenomen. Die werkwijze wordt gevolgd wanneer er helemaal geen heteronymie te bespeuren is in het woordmateriaal.

Na de inleidende tekst volgt de *bronnenlijst*. Bij de opmaak van een lemma is het onvermijdelijk dat er materiaal wordt geput uit verschillende vragen van dezelfde vragenlijst. Soms was een vraag niet goed gesteld, of hebben de respondenten de vraag niet goed begrepen. De inzichten omtrent het al of niet opnemen van bronnen om kwalitatieve redenen kunnen verschillen tussen het WVD en de zusterwoordenboeken WBD (*Woordenboek van de Brabantse Dialecten*) en WLD (*Woordenboek van de Limburgse Dialecten*). We hebben ervanaf gezien om in de bronnenlijsten bij elk lemma telkens in extenso weer te geven uit welke vragen we gegevens hebben gehaald. We beperken ons daar tot de referenties voor de belangrijkste vragen. Wie alle details wil kennen, verwijzen we naar de database zelf, zodra die op het internet beschikbaar wordt gesteld.

Voorbeeld (uit het lemma UI, AJUIN, blz. 108)

lemmatitel UI, AJUIN

betekenisomschrijving

Het sterk geurende bolgewas met scherpe smaak, dat bij het snijden de ogen doet tranen.

encyclopedische toelichting

Het heeft zeer veel toepassingen, o.a. in soepen.

lexicografische toelichting

Uien van goede kwaliteit worden volgens De Bo aangeprezen als **andjoen lijk marber** [ook : *marbel*] (anjoen lijk marbere of marbele i.v. ajoen). De kleine afhappende wortels van uien krijgen de benaming **baard** (Lievevrouw-Coopman) of **anjoenbaard** (anjoenbaarden i.v. ajoen) bij De Bo. Voor gestoofde uien zijn er de benamingen **blinde keuns** [*blende* -] in Brugge (Biekorf) en **verwelkte andjoens** (verwélkte adjoens i.v. verwélkn, Desnerck) in Oostende. Wanneer die gestoofde uien met brood gegeven worden, krijgt dat in het L. v. Axel volgens WZD sup. de benaming **juunsoppen**. WFV vermeldt voor Borre **pinteandjoens** voor uien die per

halve liter verkocht worden. Desnerck geeft ook nog de fantasievolle benaming **koning van de keuken** [*keuning* –] (keunienk van de keukn).

redactionele toelichting

Omdat van uien soms ook de pellen en het fijngesnipperde loof gebruikt worden in de keuken, wordt het lemma opgesplitst in I. Ui in het algemeen, II. Witte ui, III. Uienloof en IV. Uienpel.

bronnenlijst

WVD 139 (2003), 76; DC A'dam 53 (1978), 148; Beerens (2002), 160; Declerck (2001), 125; De Leersnijder (1970), 188-9; Verstraeten (1971), 115a. ZND 1u (1923), 6; ZND 43 (1943), 1; DC A'dam 13 (1945), 1b. Biekorf 57 (1956), 50. Dialect OZV (1982), 71; Kezanse kostelijkheden (2010), 14-16; Dialect WZV (s.d.), 66 en 70.

De trefwoorden (in vetjes) staan in alfabetische orde. Zoals gebruikelijk wordt de geografische verspreiding van de woorden beschreven in twee blokken : de gegevens verzameld vóór 1950 en na 1950, en worden apart gepresenteerd. In deel III wordt het 'oude materiaal', in tegenstelling tot in Deel I en II, altijd voorafgegaan door een zwart dropje (◆). De gegevens uit gepubliceerde bronnen volgen op het oude materiaal, en staan per bronnensoort in chronologische volgorde. We presenteren eerst de woorden uit de dialectwoordenboeken (na de afkorting **Wdb**), dan de gegevens uit tijdschriften en andere werken (de zgn. 'diversen') vanaf 1880 (resp. na de afkorting **Ts** en **Div**).

Voorbeeld (uit het lemma GEKOOKTE HAM, blz. 163)

na 1950 : **ham** : freq. FV noord en langs de IJzer en ZV; spor. WV west, ook Oostende en Sint-Eloois-Winkel.

vóór 1950 : ◆ freq. FV; spor. WV Polders, ook Lo en Poperinge.

gepubliceerd : Wdb : WZD : 'amme : WZV, L. v. Axel; d' am, L. v. Hulst (Lams-
waarde, Graauw, Kloosterzande); Desnerck : hamme; WFV :
hamme : Steenvoorde, Sint-Jans-Kappel. Ts : Biekorf : OV. Div :
Dialect OZV : 'am. Kezanse kostelijkheden : amme, Cadzand.

3.2. Woordkaarten

Het WVD is een combinatie van een woordenboek en een woordatlas. Veel meer dan in de delen I en II het geval was, wordt ook het oude woordmateriaal op kaart gezet. In een aantal gevallen kan men taalveranderingen op het spoor komen door de kaarten met oud en jong(er) materiaal te vergelijken. Door de omvang van het materiaal is het niet altijd mogelijk alle trefwoorden op kaart weer te geven. De redactie plaatst in de regel enkel die trefwoorden op de kaarten die vier of meer keer voorkomen, en die een interessant verspreidingsgebied laten zien.

3.3. Fonetische documentatie

Een belangrijk verschil met de vroegere werkwijze betreft de behandeling van de uitspraak van de dialectwoorden. In de delen I en II werd in de woordenboektekst de uitspraak van de woorden, de zgn. fonetische documentatie, globaliserend weergegeven. In deel III wordt die fonetische documentatie enkel nog gepubliceerd in de database en in de woordenboektekst vervangen door lexicale varianten (in cursief) na de trefwoorden (in vetjes), als dat nodig of nuttig is. Indien de lexicale variant voorafgegaan wordt door ‘ook’, dan betekent dat dat zowel trefwoord als lexicale variant(en) in ons gebied voorkomen. Indien er geen ‘ook’ staat, komt het trefwoord enkel voor in de vorm van de lexicale variant. Het label *Fr. uitspr.* (= Franse uitspraak) wordt toegevoegd indien er twijfel zou kunnen rijzen omtrent de manier waarop het woord uitgesproken moet worden.

Voorbeeld (uit het lemma FRAMBOOS, blz. 261)

frambees : ♦ spor. str. v. Nevele en Deinze, ook Anzegem.

framboise [*Fr. uitspr., famboise, flamboise*] : spor. FV, ook Westouter.

♦ freq. WV en OV, ook Breskens. Wdb : Lievevrouw-Coopman : framboise.

framboos [ook : *flamboos, framboois*] : freq. FV, WV, ZV en OV.

♦ freq. WV noord, WV bezuiden Leie, ZV, OV zuid en Waasl.; spor. overig WV en overig OV. Wdb : Joos : flamboos, framboos.

frambozem : Div : Dialect L. v. Axel : framboezems.

frambranze : ♦ Zottegem, Borsbeke.

hemelbees : ♦ Zele.

hennebees [ook : *hinnebees*] : freq. str. v. Dendermonde en Denderstr. noord, ook Wanzele.

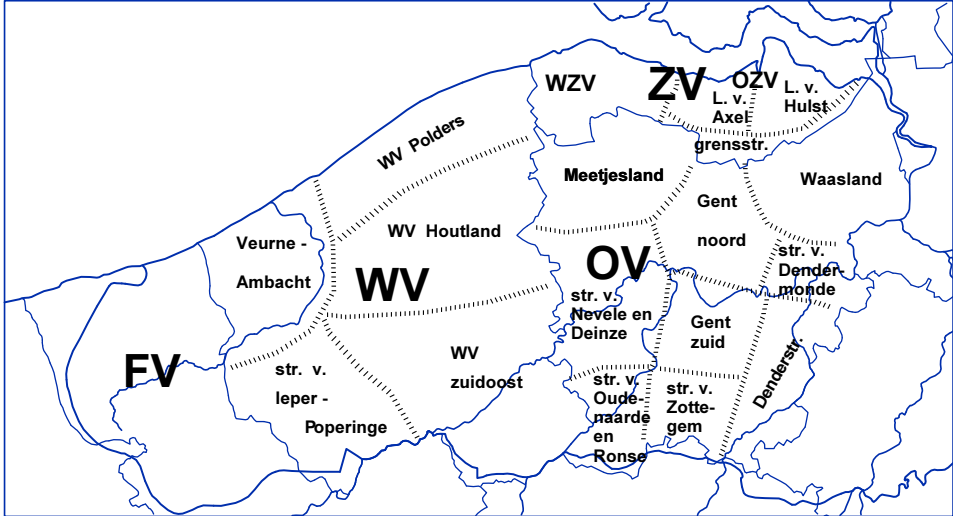
♦ freq. str. v. Dendermonde en Denderstr. noord, ook Kalken. Wdb : Joos : hinnebees.

De WVD-redactie heeft met het introduceren van de lexicale varianten geen wetenschappelijke pretenties. Lexicale varianten leunen sterker dan de trefwoorden aan bij de dialectische uitspraak en dienen in de eerste plaats om het woordmateriaal voor de gewone gebruiker toegankelijker te maken. De trefwoorden zijn immers vernederlandste vormen, die noodzakelijkerwijs verschillende dialectuitspraken overkoepelen. De dialectwoorden met eind-*e* (als *hespe*) worden doorgaans naar de A.N.-vorm (als *hesp*) genormaliseerd, zeker in die gevallen waar de AN-vorm lexicaal identiek is met het dialectwoord; in een aantal gevallen wordt echter van die regel afgeweken (bijv. *trunte*), wanneer vermoed werd dat de *e*-loze vorm nergens voorkomt. In de spelling van de lexicale varianten worden doorgaans fonetische onregelmatigheden verantwoord. Voor de regelmatige (of systematisch beschrijfbare) fonetische dialectverschijnselen verwijzen we naar het overzicht

'Het klankpatroon van de Vlaamse dialecten' door prof. Johan Taeldeman, dat in de *Inleiding* op het WVD is verschenen.

De streekaanduidingen voor de geografische beschrijvingen zijn dezelfde als voorheen.

STREEKAANDUIDINGEN

4. Bronnen

Voor deze aflevering is gebruik gemaakt van gegevens uit eigen WVD-enquêtes (= *eigen materiaal*) en uit bestaand ongepubliceerd en gepubliceerd materiaal (vanaf 1880) (= *vreemd materiaal*). Het is de bedoeling door de combinatie van eigen en vreemd materiaal een synthese te bieden van de dialectwoordenschat met betrekking tot eten en drinken in Frans-, West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen, d.i. het Vlaamse dialectgebied.

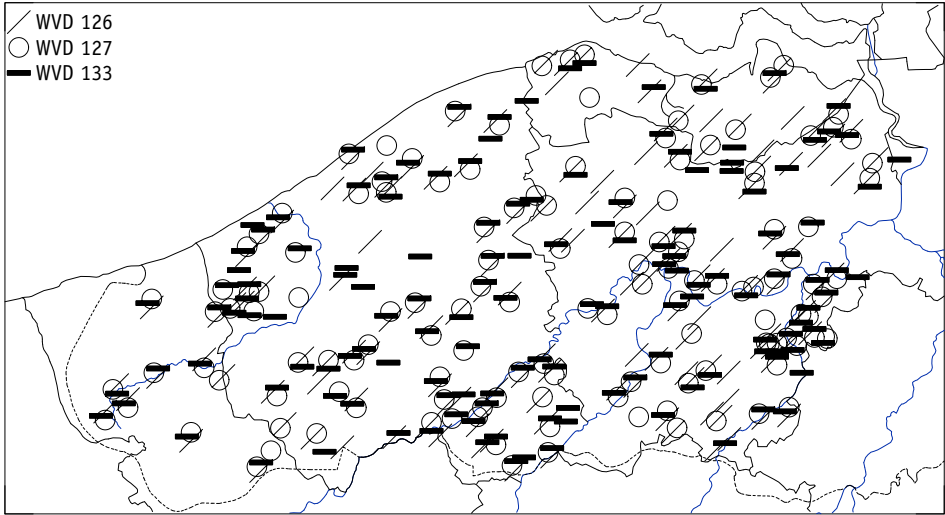
4.1. Het eigen materiaal

Het eigen materiaal voor deze aflevering is gebaseerd op uitgebreide schriftelijke vragenlijsten. Een eerste versie van die enquêtes werd bij enkele informanten uitgetprobeerd. Na evaluatie van die eerste versie werden de definitieve vragenlijsten opgesteld, die dan uitgestuurd konden worden naar de respondenten. Mondelinge enquêtes werden systematisch afgenomen in een aantal plaatsen in Frans-Vlaanderen. Alle gesprekken werden op band opgenomen en naderhand geëxcerpeerd; de dialectwoorden werden daarna in de database ingevoerd. De redactie wil hierbij opmerken dat zij steeds meer problemen ondervindt om in Frans-Vlaanderen nog goede dialectsprekers te vinden. Met name in het noorde-

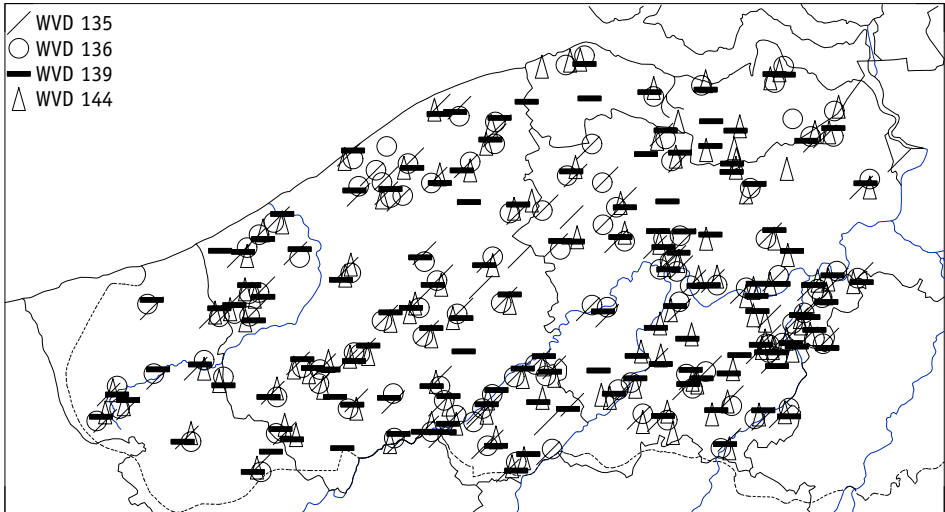
lijke deel van Frans-Vlaanderen werden voor deze aflevering weinig informanten gevonden; de redactie betreurt dat deze regio ondervertegenwoordigd is in deze aflevering. Dat manco wordt enigszins opgevangen door het opnemen van de gegevens uit het Woordenboek van het Frans-Vlaams (zie verder).

De gegevens uit de WVD-vragenlijsten vormen de hoofdmoot van het eigen materiaal. Daarnaast worden ook de licentiaatsverhandelingen tot het eigen materiaal gerekend.

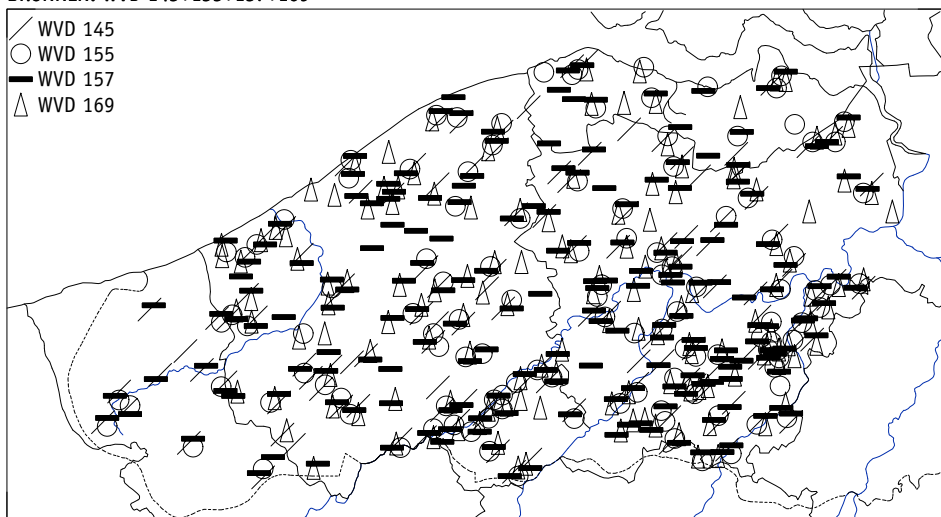
BRONNEN: WVD 126+127+133

BRONNEN: WVD 135+136+139+144

BRONNEN: WVD 145+155+157+169

Hieronder volgen de bronnen waaruit het eigen materiaal is geput. Voorop gaat steeds de gebruikelijke afkorting voor de hele WVD-enquête, gevolgd door het volgnummer van de vragenlijst. Dezelfde verwijzingen worden in de bronnenlijst bij de lemma's gebruikt.

WVD 126 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 126 : Voedsel 1 (2000).

WVD 127 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 127 : Voedsel 2 (2001).

WVD 133 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 133 : Voedsel 3 (2002).

WVD 135 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 135 : Voedsel 4 : zuivel en melk (2002).

WVD 136 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 136 : Voedsel 5 : vissen (2002).

WVD 139 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 139 : Voedsel 6 : groenten (2003).

WVD 144 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 144 : Voedsel 7 : tuinkruiden (2003).

WVD 145 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 145 : Voedsel 8 : fruit (2003).

WVD 155 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 155 : Voedsel 9 : snoep (2005).

WVD 157 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 157 : Voedsel 10 : drank en tabak (2005).

WVD 169 = Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Vragenlijst 169 : Voedsel 11 : allerlei (2006).

VDD 1 : Vlaamse Dialecten Digitaal. Vragenlijst 1 (2014). Digitaal opgevraagd.

VDD 3 : Vlaamse Dialecten Digitaal. Vragenlijst 3 (2015). Digitaal opgevraagd.

Licentiaatsverhandelingen en masterscripties

Beerens = Beerens, N., *Benamingen voor de voeding in de Denderstreek* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 2002).

Blommaert = Blommaert, C., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in zeventien Zuid-oostvlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1974).

Bruylant = Bruylant, K., *In de klas en op de speelplaats. Woordenschat in verband met de school in de Denderstreek* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 2004).

Couttenye = Couttenye, I., *Studie van de landbouwtermen in de streek Ieper-Poperinge* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling KULeuven, 1972).

De Cooman = De Cooman, B., *Dialektwoordenschat van de veeteelt in zeventien Oostvlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1985).

De Bruyne = De Bruyne, W., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in de omgeving van Zele* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1968).

De Fleurquin = De Fleurquin, W., *Landbouwtermen uit Lokeren en omgeving* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1968).

De Leersnijder = De Leersnijder, W., *Landbouwtermen opgetekend in Oostrozebeke en omgeving* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling KULeuven, 1970).

Devos = Devos, M., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in enkele West-Vlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1968).

D'Haene = D'Haene, L., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in vijftien Westvlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1987).

Grootvriendt = Grootvriendt, L., *Feest, spel en vermaak in de Denderstreek* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 2007).

Kinoo = Kinoo, M., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in Veurne-Ambacht* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1985).

- Mertens** = Mertens, S., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in negentien Oostvlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1967).
- Roegiers** = Roegiers, A., *De dialectwoordenschat van de veeteelt in het Land van Nevele en de westelijk aangrenzende dorpen* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1987).
- Schaubroeck** = Schaubroeck, M., *Landbouwwoordenschat in een gebied tussen Leie en Schelde* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1985).
- Taquet** = Taquet, M., *De woordenschat van de veeteelt te Nazareth en omgeving* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling, KULeuven (1975).
- Temmerman** = Temmerman, M., *Landbouwtermen in de omgeving van Tielt* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1972).
- Van Damme** = Van Damme, R., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in vijftien Zuidoostvlaamse gemeenten en een aangrenzende Brabantse gemeente* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1985).
- Van der Sypt** = Van der Sypt, K., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in 16 Oostvlaamse gemeenten ten noorden van Gent* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1983).
- Vanderwee** = Vanderwee, S., *West-Vlaamse benamingen in verband met het lichamelijke* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 2000).
- Vandevijver** = Vandevijver, O., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in zestien Westvlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1974).
- Van Durme** = Van Durme, L., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in tweeëntwintig Zuidoostvlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1969).
- Vanmaelsaeke** = Vanmaelsaeke, L., *Woordenschat in verband met school in West-Vlaanderen* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 2006).
- Van Nerom** = Van Nerom, G., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in zestien Zuidoostvlaamse en drie aangrenzende Brabantse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1979).
- Van Ossel** = Van Ossel, G., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in zestien Westbrabantse plaatsen en een aangrenzende Oostvlaamse plaats* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1985).
- Van Slycken** = Van Slycken, C., *Uit de taal van en om het landbouwbedrijf in achttien gemeenten ten zuiden van Gent* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1974).
- Verstraeten** = Verstraeten, H., *Landbouwtermen opgetekend te Kallo en omgeving* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling KULeuven, 1971).

Verzele = Verzele, G., *Landbouwtermen in de omgeving van Huise-Lozere* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1968).

Wille = Wille, P., *Uit de taal van het landbouwbedrijf in zeventien Westvlaamse gemeenten* (ongepubliceerde licentiaatsverhandeling UGent, 1981).

4.2. Het vreemde materiaal

4.2.1. Ongepubliceerd materiaal

DC A'dam = *Vragenlijsten van de Dialectencommissie (later : P.J. Meertens-Instituut voor Dialectologie; nu : Meertens Instituut) van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam, vanaf 1931.*

G = *Vragenlijsten van het Seminarie voor Vlaamse Dialectologie van de Rijksuniversiteit Gent, nr. 1 (1958) (= ZND 49 = DC A'dam 30) en nrs. 2-6 (1971-1978).*

L = *Vragenlijsten van het Séminaire de Philologie néerlandaise et de Dialectologie flamande van de Rijksuniversiteit te Luik, nrs. 1-6 (1953-1956) (= D 23-28).*

RND = *Reeks Nederlandse Dialectatlassen, o.l.v. Blancquaert E. en W. Pée, Antwerpen, 1925-1986. Werden gebruikt : Dialect-Atlas van Klein-Brabant (1925); Dialect-Atlas van Zuid-Oost-Vlaanderen (1930); Dialect-Atlas van Noord-Oost-Vlaanderen en Zeeuwsch-Vlaanderen (1933-1935); Dialect-Atlas van West-Vlaanderen en Fransch-Vlaanderen (1946).*

Willems = *Het Materiaal Willems, 1885-1886; voor het WVD-gebied is in 98 plaatsen geënkquêteerd.*

Opmerking : Het Materiaal Willems werd voor deze aflevering niet ingevoerd wegens de omvangrijkheid van het materiaal dat reeds ter beschikking was.

ZND = *Vragenlijsten van de Zuidnederlandse Dialectcentrale te Leuven, nrs. A1-2, B1-2, 1-49 (tussen 1922 en 1958).*

Opmerking : Enkele oude vragenlijsten, zoals ZND 7 en Gent 1 zijn spoorloos. De redactie kon de gegevens bijgevolg niet opnemen.

4.2.2. Gepubliceerd materiaal

Het WVD heeft sedert 1997 een Access-database ontwikkeld waarin de woorden uit een aantal bestaande dialectwoordenboeken en uit artikelen in tijdschriften en diverse monografieën worden ondergebracht. De database bevat voor de aflevering 'Eten en Drinken' 13.802 woorden, waarvan 11.740 uit woordenboeken, 1.234 uit monografieën en 828 uit tijdschriften. Sedert 2007 is er ook de website www.woordenbank.be, waarin niet enkel onderstaande woordenboeken, maar

ook nog vele andere zijn ondergebracht. De lexicografische informatie op die website is heel wat vollediger dan de citaten die in deze aflevering zijn opgenomen.

4.2.2.1. Woordenboeken [Wdb]

De Bo = De Bo, L.L., *Westvlaamsch Idioticon*, Gent, 1873, 1892²; Handzame, 1970 en 1977 (anastatische herdrukken).

Desnerck = Desnerck, R., *Oostends Woordenboek*, Handzame, 1972, 2006⁴.

Joos = Joos, A., *Waasch Idioticon*, Gent / Sint-Niklaas, 1900; Sint-Niklaas, 1979 (anastatische herdruk).

Lievrouw-Coopman = Lievrouw-Coopman, L., *Gents Woordenboek*, Gent, 1950-1955 en 1976 (anastatische herdruk).

Loquela = Loquela (Taalkundig maandblad door G. Gezelle uitgegeven van 1881 tot 1895; tot woordenboek omgewerkt door J. Craeynest), Amsterdam, 1907-1909, Tielt / Amsterdam, 1946³.

Teirlinck = Teirlinck, I., *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon*, Gent, 1908-1922.

WZD = Ghijsen, Ha.C.M., *Woordenboek der Zeeuwse Dialecten*, Amsterdam / Brussel, 1964; 1979⁶. *Supplement Woordenboek der Zeeuwse Dialecten*, Amsterdam/Brussel 2003.

WFV = Moeyaert, C., *Woordenboek van het Frans-Vlaams / Dictionnaire du Flamand de France*, Leuven, 2005.

4.2.2.2. Tijdschriften [Ts]

De afkortingen hieronder slaan op de namen van auteurs van soms erg korte artikels, en op die van lezers die reacties instuurden.

Biekorf 37 = LDW, KdF, A. Verwaetermeulen, KDF, IM, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 37 (4) (1931), 94-96. AVB, JD, MG, A. Verwaetermeulen, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 37 (9) (1931), 287.

Biekorf 38 = B. Edw., AVW, SP, LDW, R. Hommelare, BDL, HD, BV, M, PT, D, V, AVW, CD, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 38 (4) (1932), 125-128. EB, AVW, K. Ruysseche, RV, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 38 (5) (1932), 158. JDH van Uden, Werkbie, HF, GM, AVW, VB, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 38 (7) (1932), 224.

Biekorf 39 = PDB, B, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 39 (4) (1933), 128.

Biekorf 40 = PBD, JS, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 40 (3) (1935), 87-88.

- Biekorf 41** = EN, V, DV, RS, B, AVW, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 41 (3) (1935), 84-88. JDW, FP, AVW, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 41 (4) (1935), 110-112. JB, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 41 (5) (1935), 144.
- Biekorf 42** = B.L., 'toegift'. In : *Biekorf* 42 (10) (1936), 231. AVW, BH, GB, AVW, AV, Jos. De Smet, B, P. Allossery, B, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 42 (12) (1936), 308-312.
- Biekorf 43** = GP Baert, EdS, JF, GPB, CD, J Filliaert, P. Brugge JG, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 43 (3) (1937), 85-88. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 43 (9) (1937), 226-228. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 43 (11) (1937), 282-285.
- Biekorf 44** = De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 44 (1) (1938), 17-21. AVW, B, 'Zantekoorn'. In : *Biekorf* 44 (1) (1938), 32. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 44 (3) (1938), 73-76. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 44 (4) (1938), 104-106. K., 'Toegift'. In : *Biekorf* 44 (4) (1938), 106. AVW, 'Zantekoorn'. In : *Biekorf* 44 (4) (1938), 112. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 44 (6) (1938), 154-156. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 44 (8) (1938), 192-194. J.C., 'Zantekoorn'. In : *Biekorf* 44 (9) (1938), 323.
- Biekorf 45** = De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 45 (1) (1939), 15-17. AVW, 'Zantekoorn'. In : *Biekorf* 45 (4) (1939), 112. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 45 (5) (1939), 131-133. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 45 (7-8) (1939), 194-196. AVW, 'Zantekoorn'. In : *Biekorf* 45 (10) (1939), 256. LDV, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 45 (11) (1939), 287-288.
- Biekorf 46** = De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 46 (1) (1940-1945), 23-25. Cafmeyer, Magda, 'Kat en hond in volkszeg en spreuken uit de omstreken van Brugge'. In : *Biekorf* 46 (2) (1940-1945), 45-52. Filliaert, Juul, 'Zantekoorn uit Nieupoort'. In : *Biekorf* 46 (3) (1940-1945), 83-85. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 46 (4) (1940-1945), 92-95. AVW, N, P, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 46 (12) (1940-1945), 5-12.
- Biekorf 47** = Cafmeyer, Magda, 'Paard en ezel in volkszeg en spreuken uit de omstreken van Brugge'. In : *Biekorf* 47 (1) (1946), 13-18. JM, SP, 'Durst lijkt een peerd – een schoonen durst'. In : *Biekorf* 47 (2) (1946), 32. AV, MS, B, ML, B, JH, PV, KDB, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 47 (2) (1946), 46-48. FP, VD, B, MV, WB, DB, EB, KDB, WV, ML, JD, ML, B, VD, M, COCLE, JA, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 47 (3) (1946), 68-72. KS, V, B, WS, VP, CV, PD, KDB, CHR, DEVYT, DM, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 47 (4) (1946), 91-96. Cafmeyer, Magda, 'Schaap, geit en varken in volkszeg en spreuken uit de omstreken van Brugge'. In : *Biekorf* 47 (6) (1946), 137-139. GPB, J, Vangaver, AVW, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 47 (9) (1946), 189-192. Cafmeyer, Magda, 'Gedierte en ongedierte in volkszeg en spreuken uit de omstreken van Brugge'. In : *Biekorf* 47 (11) (1946), 228-237.

- Biekorf 48** = GPB, 'Toegift'. In : *Biekorf* 48 (3) (1947), 66. BS, JF, LVA, LF, VS, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 48 (4) (1947), 94-96. M. Cocle, J. Vangaver, LVA, AP, AG, JF, LVA, GPB, JF, AL, GPB, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 48 (11) (1947), 237-240.
- Biekorf 51** = A.B., 'Toegift'. In : *Biekorf* 51 (2) (1950), 44. A.B., 'Toegift'. In : *Biekorf* 51 (3) (1950), 56. RvO, MTs Van Coppenolle, GP Baert, AB Stavele, GPB, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 51 (3) (1950), 67-72. B., JdM, LDV, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 51 (6) (1950), 142-144. Van Acker L., GPB, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 51 (10) (1950), 215-216. GPB, LvA, AB Stavele, 'Mengelmaren'. In : *Biekorf* 51 (11) (1950), 238-240.
- Biekorf 52** = De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 52 (7-8) (1951), 137-138. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 52 (7-8) (1951), 162-164. A.M. 'Zantekoorn'. In : *Biekorf* 52 (11) (1951), 252.
- Biekorf 53** = De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 53 (4) (1952), 93-94. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 53 (5) (1952), 115-116. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 53 (9) (1952), 205-207. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 53 (10) (1952), 227-228.
- Biekorf 53** = De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 54 (1) (1952), 20-21. MC, 'De kost : eten en drinken A. Eten'. In : *Biekorf* 54 (6) (1953), 139-140.
- Biekorf 54** = MC, 'Spreuken en zegswijzen uit de omstreken van Brugge I. De kost : eten en drinken A. eten'. In : *Biekorf* 54 (4) (1953), 108-110. MC, 'Spreuken en zegswijzen uit de omstreken van Brugge I. De kost : eten en drinken A. Eten'. In : *Biekorf* 54 (9) (1953), 198-201.
- Biekorf 55** = MC, 'Spreuken en zegswijzen uit de omstreken van Brugge I. De kost : eten en drinken A. Eten'. In : *Biekorf* 55 (4) (1954), 108-110.
- Biekorf 57** = Cafmeyer, M., 'Spreuken en zegswijzen uit de omstreken van Brugge. I. De kost : eten en drinken. A. Eten'. In : *Biekorf* 57 (2) (1956), 47-50; *Biekorf* 57 (6) (1956), 184-187; *Biekorf* 57 (11) (1956), 336-340.
- Biekorf 58** = Cafmeyer, M., 'Spreuken en zegswijzen uit de omstreken van Brugge. I. De kost : eten en drinken. B. Drinken. In : *Biekorf* 58 (6) (1957), 168
- Biekorf 60** = De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 60 (5) (1959), 152.
- Biekorf 66** = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf* 66 (8) (1965), 230-235; *Biekorf* 66 (12a) (1965), 389-400.
- Biekorf 67** = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf* 67 (7-8) (1966), 235-239.
- Biekorf 68** = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf* 68 (5-6) (1967), 159-164.

- Biekorf 69** = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf 69* (5-6) (1968), 156-159; *Biekorf 69* (9-10) (1968), 284-287; *Biekorf 69* (11-12) (1968), 372-376.
- Biekorf 70** = M.D., 'Zantekoren uit Rollegem-kapelle'. In : *Biekorf 70* (7-8) (1969), 227.
- Biekorf 72** = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf 72* (3-4) (1971), 110-113. De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf 72* (11-12) (1971), 358-362.
- Biekorf 74** = Devloo, L., 'Westvlaamse zantingen'. In : *Biekorf 74* (9-10) (1973), 301-302.
- Biekorf 80** = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf 80* (1-2) (1980), 62-66. De Busschere, K., 'Taalaantekeningen 2'. In : *Biekorf 80* (3-4) (1980), 97-101.
- Biekorf 81** = De Busschere, K., 'Over en uit onze paarwoorden'. In : *Biekorf 81* (1) (1980), 53-56. De Busschere, K., 'Over en uit onze paarwoorden'. In : *Biekorf 81* (2) (1980), 53-56. De Busschere, K., 'Over en uit onze paarwoorden'. In : *Biekorf 81* (4) (1981), 365-370.
- Biekorf 83** = N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 83* (3) (1983), 320. De Langhe, J.E., 'Nog enige paarwoorden'. In : *Biekorf 83* (3) (1983), 312.
- Biekorf 84** = N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 84* (1) (1984), 89. N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 84* (2) (1984), 170. U.D.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 84* (2) (1984), 249. De Langhe, J.E., 'Nog een en ander uit de nalatenschap van meester De Langhe'. In : *Biekorf 84* (3) (1984), 314-315.
- Biekorf 85** = N.N.; 'Toegift'. In : *Biekorf 85* (3) (1985), 235. N.N.; 'Toegift'. In : *Biekorf 85* (4) (1985), 413, 423.
- Biekorf 86** = De Bruyne, M., 'Van "Bruitje" over "uitzet" tot "Alexander". Roeselaarse nectar 1822-1986'. In : *Biekorf 86* (3) (1986), 307-308. N.N., 'Toegiften'. In : *Biekorf 86* (3) (1986), 315-317.
- Biekorf 87** = N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 87* (1) (1987), 32. De Busschere, K., 'Taalaantekeningen. Naoogst uit het Westland, 1986'. In : *Biekorf 87* (1) (1987), 80. N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 87* (2) (1987), 178. Pottier, G., 'Gaan zanten'. In : *Biekorf 87* (3) (1987), 280.
- Biekorf 91** = N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 91* (1) (1991), 107, 109. N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf 91* (2) (1991), 170. De Busschere, K., 'Taalaantekeningen. Naoogst uit het Westland'. In : *Biekorf 91* (2) (1991), 149-150. Vanhuyse, A., 'Bij Taalaantekeningen'. In : *Biekorf 91* (4) (1991), 388.
- Biekorf 92** = Vanhuyse, A., 'Nog Zantekoorn uit Klemskerke'. In : *Biekorf 92* (1) (1992), 66-67. De Busschere, K., 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf 92* (2) (1992), 149-154.

Biekorf 93 = De Busschere, K., NUHW, 'Taalaantekeningen'. In : *Biekorf* 93 (1) (1993), 30-34. N.N., 'Toegift'. In : *Biekorf* 93 (3) (1993), 245. N.G., 'Steps, pap met knikers... hoe rijmt men dat te saam?'. In : *Biekorf* 93 (4) (1993), 428.

Biekorf 94 = De Busschere, K., NUHW, 'Taalaantekeningen.' In : *Biekorf* 94 (1) (1994), 39-42. De Langhe, Jozef, 'Westvlaamsche zanten'. In : *Biekorf* 94 (2) (1994), 142-145.

Biekorf 95 = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen. Naoogst uit het Westland'. In : *Biekorf* 95 (2) (1995), 152-154. De Langhe, J., 'Over de volksplantnaam plate'. In : *Biekorf* 95 (3) (1995), 308-309.

Biekorf 96 = De Busschere, K., 'Taalaantekeningen. Naoogst uit het Westland'. In : *Biekorf* 96 (2) (1996), 155-161.

Biekorf 97 = Minne, W. 'Taalsprokkelingen uit Rollegem-Kapelle'. In : *Biekorf* 97 (1) (1997), 80-82. De Busschere, K., 'Taalaantekeningen. Naoogst uit het Westland 1996'. In : *Biekorf* 97 (2) (1997), 180-184. Moeyaert, C., 'Van dat mannetje die achter oude wuvetjes gieng om up te t' eten.' In : *Biekorf* 97 (3) (1997), 222-223. Witdouch, R., 'Taalkundige sprokkelingen uit Kooigem en Sint-Denijs'. In : *Biekorf* 97 (4) (1997), 320-330.

Biekorf 98 = Vanhuyse, A., 'De katteroghe'. In : *Biekorf* 98 (1) (1998), 89.

4.2.2.3. Diversen [Div]

De Cock en Teirlinck I – VIII = De Cock, A. en Teirlinck, I., *Kinderspel en kinderlust in Zuid-Nederland, deel I – VIII*. Gent (1902-1908).

Dialect L. v. Axel = Van den Broecke – de Man, E.J. en M. Dieleman, *Dialect in het Land van Axel*. Terneuzen (1981).

Dialect OZV = Van den Broecke – de Man, E.J. en J.L. Eggermont, *Dialecten in Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen 2*. Kloosterzande (1982).

Dialect WZV = Van den Broecke – de Man, E.J., *Dialect in West-Zeeuwsch-Vlaanderen*. Groede (s.d.).

Kezane kostelijkheden = de Lijser, P., W. Valk, F. Meijaard, *Kezane kostelijkheden*. Aardenburg (2010).

5. Wetenschappelijk Apparaat (WA)

Alle details i.v.m. de trefwoorden, lexicale varianten en fonetische documentatie, met een gedetailleerde opgave van de plaatscodenummers van de gemeenten waarvoor data werden verzameld, worden digitaal ter beschikking via www.e-wvd.be.

6. Dankwoord

Deze aflevering is het resultaat van de samenwerking van heel wat mensen. De WVD-redactie wenst in de eerste plaats de meer dan 300 personen te bedanken die meegewerkt hebben aan de mondelinge of schriftelijke opvragingen van de WVD-vragenlijsten voor deze aflevering. Hun namen worden op blz. 769 en vlg. met ere vermeld.

De redactie is ook dank verschuldigd aan N. Beerens, C. Blommaert, K. Bruylandt, B. De Cooman, I. Couttenye, W. De Bruyne, W. De Fleurquin, W. De Leersnijder, M. Devos, L. D'Haene, L. Grootvriendt, M. Kinoo, S. Mertens, A. Roegiers, M. Schaubroeck, M. Taquet, M. Temmerman, R. Vandamme, K. Van der Sypt, S. Vanderwee, O. Vandevijver, L. Van Durme, L. Vanmaelsaeke, G. Van Nerom, G. Van Ossel, C. Van Slycken, H. Verstraeten, G. Verzele en P. Wille, die allen door hun licentiaatsverhandeling bijgedragen hebben aan deze aflevering.

De redactie dankt in het bijzonder het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen voor de ruimhartige subsidie die de verzameling, de redactionele bewerking en publicatie van deze aflevering mogelijk heeft gemaakt. De woordverzameling en de publicatie van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten wordt verder gegarandeerd door de toelagen van de provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeland. We danken ook de Nederlandse Taalunie, het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie van de Vlaamse Overheid en de Universiteit Gent.

Deze aflevering werd samengesteld door Tineke De Pauw en Jacques Van Keymeulen. Zij danken graag hun collega's van de WVD-redactie, Magda Devos, Veronique De Tier, Roxane Vandenberghe, Liesbet Triest, Pauline Van Daele en Lien Hellebaut voor hun medewerking. Veronique en Roxane lazen teksten en drukproeven na; Lien tekende de kaarten; Veronique maakte de registers. Veel dank gaat ook naar Hugo Ryckeboer voor zijn ondersteuning bij de opvragingen in Frans-Vlaanderen. Zijn overlijden in 2020 liet een diepe indruk na op de redactie. Rinus Willemsen zijn we erkentelijk voor zijn hulp bij de enquêtering in Zeeuws-Vlaanderen en Jean-Pierre Vandenberghe voor de logistieke ondersteuning en het excerpteren van de dialectwoordenboeken. Ten slotte danken we ook uitgeverij Skribis voor het uitstekende werk dat ze geleverd hebben, en de provincie Oost-Vlaanderen voor de publicatiesubsidie voor deze aflevering.